

TERUG
NAAR DE
TOEKOMST
monumentenkist

**CKV-VMBO EN
CKV1 HAVO/VWO**

Let op: dit boekje hoort in de kist !

- 1 DRAAIBOEK CKV-VMBO EN CKV1 HAVO/VWO**
- 2 INTRODUCTIE FLIP-OVER: WAT IS EEN MONUMENT?**
- 3 CKV-KAART**

DRAAIBOEK

Dit draaiboek hoort bij de CKV-workshop bij de monumentenkist en is geschikt voor het vak CKV in de bovenbouw van het vmbo en havo/vwo. Het geeft u informatie over het werken met de monumentenkist in workshop-vorm:

Het draaiboek bestaat uit de volgende onderdelen:

De monumentenkist in perspectief

Leerdoelen

Lesmaterialen

Uitgangspunten CKV-workshop

Aansluiting op het curriculum

Kiezen van een monument

Draaiboek workshop monumenten

Tips bij de workshop

Colofon

De monumentenkist in perspectief

De monumentenkist is gemaakt voor leerlingen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs over monumenten in hun eigen omgeving. Het biedt een doorlopende leerlijn voor leerlingen van 8 tot 18 jaar:

- **Kennismaking met monumenten**
De monumentenkist voor het basisonderwijs, groep 5 t/m 8
- **Monumenten bekeken vanuit beroepen**
De monumentenkist voor de onderbouw vmbo (beroeps- en praktijkleerwegen)
- **De dilemma's rond monumenten**
De monumentenkist voor de onderbouw vmbo-TL en onderbouw havo/vwo
- **De monumentenkist in een notendop**
Een workshopvariant voor CKV-leerlingen. De monumentenkist voor bovenbouw vmbo CKV en eventueel CKV1 havo/vwo.
In de CKV-workshop denken leerlingen na over een reëel dilemma in de monumentenzorg: 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'

Leerdoelen

Wat leren de leerlingen in deze workshop met de CKV-kaart:

- omschrijven wat een monument is
- aangeven dat monumenten onderdeel zijn van ons cultureel erfgoed
- gericht kijken naar monumenten in hun eigen omgeving: leerlingen leren waarnemen, herkennen, benoemen en waarderen
- oplossingen te bedenken voor een reëel dilemma in de monumentenzorg: 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'
- hun ervaringen met een monument weer te geven in hun kunstdossier

Lesmaterialen

Voor de CKV-workshop zijn de volgende materialen ontwikkeld:

- Dit **draaiboek**
- **Introductie flip-over** over monumenten.
- De **CKV-kaart**: 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'

Tip: Bekijk ook de materialen in de kist voor de andere niveaus.

Wie weet vindt u voor uw lessen interessante aanvullingen!

Mocht er iets ontbreken in de kist of kapot zijn, neem dan altijd contact op met de erfgoedinstelling waar u de kist heeft gehuurd.

Uitgangspunten CKV-workshop

- De CKV-workshop gaat uit van minimaal 3 uur.
- De CKV-workshop is **flexibel** van opzet:
 - Leerlingen kunnen **zelfstandig** aan de slag.
 - Maar de CKV-kaart kan ook gebruikt worden voor **samenwerken**.
 - De CKV-kaart bestaat uit **praktische opdrachten** voor de leerlingen waar ze op locatie bij het monument mee aan de slag gaan.
- U kunt zelf meedenken over welk monument bestudeerd gaat worden.

TERUG
NAAR DE
TOEKOMST
monumentenkist

Aansluiting op het curriculum

De inhoud van de CKV-workshop en de CKV-kaart sluiten aan bij de volgende kerndoelen en leergebieden:

Eindtermen CKV vmbo

In het algemene deel van het vmbo krijgen alle leerlingen 40 uur ervaringsgericht cultuuronderwijs: het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming. CKV is verplicht voor het derde en vierde leerjaar. In de eindtermen vinden we:

- **Het deel Oriëntatie op leren en werken:**
De kandidaat kan een aantal beroepen noemen waarbij aspecten van kunst en cultuur een belangrijke rol spelen.
- **Het deel Culturele activiteiten:**
De kandidaat heeft tenminste vier verschillende culturele activiteiten ondernomen. Daarbij moet gedacht worden aan: o.a.
Het deelnemen aan excursies (architectuurwandelingen, beeldenroutes en dergelijke) en het bezoeken van ateliers, werkplaatsen, archieven, monumenten, historische stadskernen, et cetera.
- **Het deel Reflectie en kunstdossier:**
De kandidaat doet in het kunstdossier verslag van de culturele activiteiten en de voorbereiding daarvan, door middel van woord, beeld, beweging en/of geluid en eventueel met gebruik van ICT.

Bij sommige genoemde eindtermen zijn delen van de eindterm weergegeven.

Examenprogramma CKV 1 havo/vwo

In het verplichte deel van de bovenbouw havo/vwo is het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming opgenomen. CKV1 omvat in het havo 120 en in het vwo 200 uren studiebelasting. In de volgende domeinen vinden we aansluiting bij de inhoud van de monumentenkist:

- **Het domein Culturele activiteiten:**
De kandidaat heeft deelgenomen aan ten minste 6 (havo), respectievelijk 8 (vwo) culturele activiteiten.
- **Het domein Kennis van kunst en cultuur:**
De kandidaat kan vorm, inhoud, functie en historische achtergronden aangeven van kunstuitingen en daarbij ingaan op:
 - Onderlinge relaties tussen deze aspecten.
 - Relaties tussen kunstdisciplines.
- **Het domein Praktische activiteiten:**
De kandidaat heeft actief deelgenomen aan praktische activiteiten gericht op het maken van een eigen werkstuk.
- **Het domein Reflectie:**
De kandidaat kan met betrekking tot de culturele activiteiten:
 - Verslag doen van zijn ervaringen, interpretaties en waarderingen.
 - Deze toelichten onder verwijzing naar vorm, inhoud, functie en historische achtergronden.
 - Deze koppelen aan ervaringen met praktische activiteiten.
 - Aan de hand daarvan reflecteren op zijn keuzen en zijn ervaringen.

Bij sommige genoemde eindtermen zijn delen van de eindterm weergegeven.

Kiezen van een monument

- Kies een monument waarbij u de CKV-kaart goed kunt gebruiken!
- Overleg met de erfgoedinstantie die de kist verhuurt, welk monument in uw omgeving geschikt is voor het werken met de monumentenkist. Welke ervaringen hebben andere scholen met dit monument?
- Vraag aan medewerkers van de erfgoedinstantie om achtergrondinformatie over het monument en de omgeving. Denk bijvoorbeeld aan informatie over:
 - Wanneer is het monument gebouwd?
 - Door wie is het gebouwd?
 - Waarom is het gebouwd?
 - In welke stijl is het gebouwd?
 - Hoe zag de omgeving er vroeger uit? (oude foto's!)
 - Wie hebben er eventueel gewoond of wie waren de eigenaren van het pand?
 - Welke verhalen zijn er bekend over dit monument?
 - Wat is bijzonder aan dit monument?
 - Welke (verkeers)problemen spelen in de omgeving van dit monument?
 - Wat is de functie van het monument en is deze functie veranderd in de loop van de tijd?
 - Zijn er nieuwe plannen voor het monument?
- Maak afspraken met de medewerkers van de erfgoedinstantie wanneer u met uw klas een bezoek brengt aan het monument.

Wat is een geschikt moment?
Wie is aanwezig bij het monument tijdens deze buitenles?
Kunnen de leerlingen ook naar binnen?
Bespreek van te voren met hoeveel leerlingen u een bezoek brengt aan het monument.

Draaiboek workshop monumenten

Tijd	Plaats	Activiteit	Materiaal
30 minuten	in de klas	<ul style="list-style-type: none">- Bespreken leerdoelen workshop- Monumenten in vogelvlucht- Quiz- Uitleg werken op locatie- Bespreken CKV-kaart	<ul style="list-style-type: none">- Leerdoelen- Introductie flip-over- Quiz-vragen in flip-over- Route naar monument- CKV-kaart met materialen
2 uur	op locatie	<ul style="list-style-type: none">- Onderzoeken van een monument op locatie	<ul style="list-style-type: none">- CKV-kaart: Doe- en kijkvragen die direct uitvoerbaar zijn op locatie
30 minuten	in de klas	<ul style="list-style-type: none">- Reflectie met kunstdossier-vragen	<ul style="list-style-type: none">- Kunstdossier-vragen voor leerlingen

GA JE MEE...

Tips bij de workshop

In de monumentenkist vindt u een cd waarop de verschillende onderdelen van het lesmateriaal als pdf terug te vinden zijn. U kunt zelf het aantal CKV-kaarten printen dat u nodig heeft.

- **Vorbereiding**
 - Zorg ervoor dat u zelf al bij het monument bent geweest en bekijk of het invullen van de CKV-kaart geen problemen oplevert.
 - Regel extra begeleiding (een collega) als dat nodig is.
- **Bespreken leerdoelen**

Besprek met de leerlingen de opzet van de CKV-workshop.
Wat gaan ze leren en wat gaan ze doen?
- **Monumenten in vogelvlucht**

Gebruik de flip-over om het begrip monument te introduceren. Bestudeer eerst de flipover en maak zelf een keuze welke pagina's u wilt laten zien aan uw leerlingen.

 - Laat de leerlingen een aantal foto's uit de flip-over zien. Vraag de leerlingen nauwkeurig te omschrijven wat ze zien. Stel dan de vraag: is dit volgens jou een monument?
 - Probeer met de leerlingen tot de belangrijkste kenmerken van monumenten te komen:
Een monument is:
 - ouder dan 50 jaar
 - bijzonder gemaakt of
 - laat zien hoe in een bepaalde tijd werd geleefd of gebouwd
- Leg uit dat monumenten bij ons 'cultureel erfgoed' horen. Monumenten vertellen ons iets over ons verleden. Het zijn sporen van onze geschiedenis die we nu nog steeds kunnen zien en die we willen bewaren voor later.
- Leg het begrip 'cultureel erfgoed' uit. **Cultureel erfgoed betekent: alle voorwerpen, gebouwen of kunstwerken die we willen bewaren, omdat zij iets zeggen over de geschiedenis van ons land of onze omgeving. Het zijn sporen van het verleden.** Voorbeelden zijn: resten van opgravingen, gebouwen, een park, een laantje, een brug, een schilderij. Gebruik hierbij ook de tekst in de flip-over.
- **Gebruik de quiz** over monumenten in de flip-over.
Tip: Maak gebruik van het boek van M. Stokroos: 'Alles wat je altijd al wilde weten over monumenten en bouwstijlen'.
- **Uitleg over werken op locatie**
 - Vertel welk monument de leerlingen gaan bezoeken.
 - Wat weten de leerlingen al over dit monument?
Vul dit aan met uw kennis over het monument.
 - Geef uitleg over de CKV-kaart: 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'
 - Neem de CKV-kaart alvast door. Wat verwacht u van de leerlingen?
Geef aan wat u gaat doen met de resultaten van de CKV-kaart.
- **Bespreken en verdelen van de CKV-kaart**

'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'
- **Onderzoeken van het monument op locatie**

Neem de benodigde materialen mee:

 - CKV-kaart 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?'
 - een schetsblok
 - grijze potloden en kleurpotloden

- gum
- sjablonen
- pen en papier
- eventueel fotocamera's (of wegwerpcamera's) om foto's te maken van het monument (voor in het kunstdossier).
- Gebruik eventueel achtergrondinformatie uit de monumentenkist of lesmateriaal voor andere niveaus, zoals:
 - Leerlingmagazines: magazines voor onderbouw vmbo-TL en havo/vwo over monumenten. Ook deze vindt u als pdf op de cd in de monumentenkist.
 - Het boek van M. Stokroos: 'Alles wat je altijd al wilde weten over monumenten en bouwstijlen'.
- De CKV-kaart die de leerlingen gebruiken tijdens hun bezoek, laat de leerlingen gericht kijken naar het monument. De CKV-kaart is zo gemaakt dat het monument van de buitenkant onderzocht kan worden. De leerlingen hoeven niet naar binnen (als het om een gebouw gaat) om de vragen te beantwoorden.
- **Reflectie met kunstdossier-vragen**
Volgens de eindtermen moeten de leerlingen voor het vak CKV een kunstdossier bijhouden met daarin weergaven van de culturele activiteiten die ze ondernemen. Gebruik de volgende opzet voor hun dossier. Of gebruik de opzet die u op school hanteert voor het kunstdossier.
- **Opzet voor weergave in het Kunstdossier**
 - Wat is de titel van de culturele activiteit?
 - Hoe heb je de activiteit voorbereid?
 - Korte beschrijving van de activiteit
 - Alle informatie die je hebt verzameld, in woord, beeld en/of geluid: dit zijn de antwoorden bij de CKV-kaart, de tekeningen voor het monument met uitleg en eventueel foto's.
 - Wat heb je geleerd dat je eerst niet wist?
 - Wat vond je ervan?

Tips:

- Bespreek samen de resultaten van de workshop.
- Maak ook tijd vrij om te reflecteren op dat wat de leerlingen hebben geleerd over monumenten. Wat wisten ze eerst nog niet over monumenten en nu wel?
- Maak na de workshop een tentoonstelling op school van de resultaten. Doe dit bijvoorbeeld rond een ouderavond! Gebruik hierbij ook de resultaten van de CKV-kaart 'Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?' en de kunstdossiers.

U kunt de CKV-workshop uitbreiden door:

- Een monumentenkenners in de klas te vragen. Uw leerlingen kunnen vragen voorbereiden en deze stellen.
- Leerlingen zelf informatie te laten opzoeken over het monument, via internet, de archieven, oude ansichtkaarten van het monument.
- Meerdere monumenten in de omgeving van uw school te betrekken bij deze workshop. U kunt bijvoorbeeld een wandelroute samenstellen langs verschillende monumenten.

Colofon

De Monumentenkist is mogelijk gemaakt door bijdragen van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Erfgoed Nederland, bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam, EDU-ART advies en organisatie in cultuureducatie, Erfgoedhuis Zuid-Holland, bureau Erfgoededucatie Noord-Holland. **Meer info zie www.monumentenkist.nl**

Projectgroepleden: Olga Faber, Judica Lookman, Thea de Langen, Vibeke Roeper
Ontwikkeling lesmateriaal: Zeeman & de Regt, onderwijskundige ondersteuning en begeleiding, Hengelo/Oss, zeeman.deregt@planet.nl
Grafisch en ruimtelijk ontwerp: osingadesign bno (Amsterdam) www.osingadesign.com
Fotomateriaal: RACM, Erfgoed Nederland en bMA

© Juni 2007

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

EDU-ART advies en organisatie in cultuureducatie

ERFGOEDUCATIE

ERFGOEDHUIS-ZH

Cultureel Erfgoed Noord-Holland

2

- 1 DRAAIBOEK CKV-VMBO EN CKV1 HAVO/VWO
- 2 INTRODUCTIE FLIP-OVER: WAT IS EEN MONUMENT?
- 3 CKV-KAART

introdunctie

De introductie flip-over is bedoeld als eerste **korte inleiding op het begrip monumenten**. Door middel van foto's en vragen komen leerlingen er stapsgewijs achter wat monumenten zijn. Bovendien helpt het u als docent bij het introduceren van het project in de klas.

De flip-over is als volgt ingedeeld: Met de vraag '**wat is een monument**' wordt een discussie op gang gebracht over de vraag wat monumenten zijn en wat monumentenzorg is.

Daarna wordt door de vraag '**is dit een monument**' uitgelegd dat er vele soorten monumenten zijn. Leerlingen worden uitgedaagd om zelf een antwoord hierop te geven.

Met de vraag '**wat maakt dit monument bijzonder**' wordt een discussie op gang gebracht over de redenen waarom iets een monument is.

Tenslotte bevat de flip-over een **korte quiz** met meerkeuze vragen.

De sheets zijn hieronder afgebeeld. Het linker deel laat de voorzijde van de sheet zien. Het rechter deel laat de achterzijde van de sheet zien, waarop de antwoorden staan vermeld. Wij raden u onderstaande afbeeldingen van de flip-over door te lezen en als voorbereiding te gebruiken voor uw les.

Wat is een monument..

Monumenten maken deel uit van het cultureel erfgoed.
Cultureel erfgoed betekent: alle dingen, voorwerpen, gebouwen of kunstwerken die we willen bewaren, omdat zij iets zeggen over de geschiedenis van ons land. Het zijn sporen van het verleden.

Een monument hoeft niet altijd mooi te zijn. Een fabriek die op instorten staat, kan ook een monument zijn. We willen dat gebouw dan bewaren, omdat het ons herinnert aan een stukje van onze geschiedenis. Een monument vertelt ons iets over vroeger, over het verleden. Soms is dat zo belangrijk dat we dat willen bewaren en beschermen voor later. Daar is de Monumentenwet voor gemaakt.

De Monumentenwet beschermt gebouwen en archeologische monumenten, die ouder zijn dan 50 jaar en die belangrijk zijn voor Nederland vanwege hun schoonheid, vanwege hun waarde voor de wetenschap of vanwege hun waarde voor de geschiedenis. Ook beschermt de Monumentenwet groepen gebouwen, dat noemen we dan beschermde stads- en dorpsgezichten. In een beschermd stads- of dorpsgezicht staat altijd minstens 1 monument.

Maar wat voor soort monumenten zijn er dan zoal ?
Laat de leerlingen raden of op de 10 hierna volgende foto's een monument staat. Laat ze aangeven waarom ze denken dat iets een monument is.

Westerkerk Amsterdam

Is dit een monument ?

JA !

Waarom is dit volgens jullie een monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

De Westerkerk is al heel oud.

De kerk is gebouwd tussen 1620 en 1638.

De bouwstijl is de Renaissance stijl.

De beroemde schilder Rembrandt werd er begraven.

Het is een protestantse kerk.

Met zijn 85 meter is het de hoogste toren van Amsterdam.

De heelaarsklok weegt 7500 kilo.

TIP: In het leerlingmagazine HMKO1890 worden de verschillende bouwstijlen genoemd.

In "het monumentenboek" op pagina 207 vind je deze kerk terug.

2

Kasteel Doornenburg tussen Arnhem en Nijmegen

Is dit een monument ?

JA !

Waarom is dit een monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Kasteel Doornenburg is gebouwd in de middeleeuwen.

Het oudste deel is uit de 14de eeuw.

Het kasteel heeft een hele lange bouwgeschiedenis.

In 1945 is het kasteel grotendeels verwoest.

Daarna is het weer opgebouwd, tussen 1955-1964.

Op het kasteel werd de tv-serie Floris opgenomen.

In "het monumentenboek" op pagina 7 vind je dit kasteel terug.

3

Het Trippenhuis Amsterdam

Is dit een monument ?

JA !

Waarom is dit een monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Het Trippenhuis is een grachtenpand.

Amsterdam is beroemd om haar grachten.

Je ziet één gevel maar het zijn twee huizen.

De opdrachtgevers waren wapenhandelaars.

De schoorstenen zien eruit als kanonnen.

Het Trippenhuis is gebouwd in Classicistische stijl.

In "het monumentenboek" op pagina 92 vind je dit grachtenpand terug.

4

Evoluon Eindhoven

Is dit een monument ?

NEE !

Waarom is dit geen monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Het Evoluon is gebouwd tussen 1962 en 1966.

Pas in 2012 kan het een rijksmonument worden.

Het is nu nog niet oud genoeg.

Het is nog geen 50 jaar oud.

Maar:

Het is wel een heel bijzonder gebouw.

Het heeft een bijzondere vorm.

Het werd gebruikt om de uitvindingen van Philips te presenteren.

Het is een belangrijk gebouw voor Eindhoven.

In "het monumentenboek" op pagina 337 vind je dit gebouw terug.

5

Seinhuis Roosendaal Provincie Noord Brabant

Is dit een rijksmonument?
JA!

Waarom is dit een monument?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Het is een seinhuis.
Het is gebouwd in 1907.
Het heeft 13 originele handbediende seinen.

Het is een industrieel monument.
Vaak werden deze gebouwen gesloopt.
Daarom is dit een heel zeldzaam gebouw.

In "het monumentenboek" op pagina 151 vind je dit gebouw terug.

6

Hunebed Noordlaren Provincie Groningen

Is dit een monument?
JA!

Waarom is dit een monument?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Dit is niet zomaar een berg stenen.
Dit bouwwerk wordt een hunebed genoemd.
Het is een gemeenschappelijk graf uit de Prehistorie.
Prehistorie is van 3400 tot 2900 voor Christus.

Hunebedden bestaan meestal uit een stuk of vijf stenen.
Soms zijn ze gesloopt om wegen mee te verharderen.

In "het monumentenboek" op pagina 53 vind je dit bouwwerk terug.

7

Rijtjeshuis Amstelveen

Is dit een monument?
NEE!

Waarom is dit geen monument?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Dit is een rijtjeshuis uit 1930.
Het huis is oud genoeg om monument te kunnen zijn.
Maar toch is het geen monument.

Het is niet bijzonder genoeg.
Er zijn nog heel veel van dit soort huizen.
Bovendien zit er een lelijke dakkapel op.

8

Stokstraatkwartier Maastricht Historische binnenstad

Is dit een monument?
JA!

Waarom is dit een monument?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Dit is een van de oudste wijken van Maastricht.
Het is een foto uit 1954.
De stad was er toen slecht aan toe.

Toch vond men het hele bijzondere huizen en straten.
Jarenlang is er gerestaureerd.
Nu is het weer een heel mooi stukje stad.

TIP: Soms zijn dorpen, wijken of binnensteden zo uniek dat een heel gebied uitgeroepen kan worden tot beschermd stads-, of dorpsgezicht. Dit wil zeggen dat er niet zomaar een moderne flat gebouwd mag worden.

In "het monumentenboek" op pagina 30 vind je deze wijk terug.

9

Van Nellefabriek Rotterdam

Is dit een monument ?

JA !

Waarom is dit een monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

De Van Nellefabriek is een voorbeeld van industrieel erfgoed.

De fabriek werd gebouwd tussen 1926 en 1930.

Het is een voorbeeld van "het Nieuwe Bouwen".

De materialen zijn modern: glas, beton en staal.

Je kunt zien dat het een fabriek is.

Het was in die tijd een heel uniek gebouw.

TIP: behalve rijksmonumenten zijn er ook Werelderfgoedmonumenten, dit zijn monumenten die van belang zijn voor de hele wereld. De Van Nellefabriek zal worden voorgedragen voor de Werelderfgoedlijst.

In "het monumentenboek" op pagina 324 vind je dit gebouw terug.

10

Park Schatzenburg Dronrijp Provincie Friesland

Is dit een monument ?

JA !

Waarom is dit een monument ?

Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord..

Deze boomgaard hoort bij een oude boerderij.

De boerderij werd afgebroken voor een landhuis.

Daarbij werd een mooi park aangelegd.

Ook parken en tuinen kunnen monumenten zijn.

Niet als gebouwen zijn ze vaak ontworpen.

Dit noemen we een historische aanleg.

In "het monumentenboek" op pagina 65 vind je deze boomgaard terug.

11

benzinstations, bibliotheken, bioscopen, boerderijen, boomgaarden, bruggen, bunkers, café's, concertgebouwen, dierentuinen, dijken, fabrieken, fonteinen, forten, gevangenissen, grachten, grachtenpanden, grafmonumenten, hofjes, hotels, hunebedden, kapellen, kathedralen, kazernes, kerken, kerkhoven, kastelen, landhuizen, marktpleinen, molens, musea, muziektenten, parken, pleinen, restaurants, schepen, scholen, sluizen, stadhuizen, stadions, stads- en dorpsgezichten, stadspoorten, stations, straatlantaarns, straatmeubilair, tuinen, villa's, vuurtorens, watertorens, winkels, woonhuizen, woonwijken...

dus... **DIT ZIJN
MONUMENTEN...**

Dus...

Dit zijn monumenten...

Er zijn veel verschillende soorten monumenten!
Bij veel gebouwen verwacht je niet meteen dat het monumenten zijn.
Ook gebouwen die er heel oud en bijzonder uitzien kunnen om verschillende redenen (nog) geen monument zijn.

benzinstations, bibliotheken, bioscopen, boerderijen, boomgaarden, bruggen, bunkers, café's, concertgebouwen, dierentuinen, dijken, fabrieken, fonteinen, forten, gevangenissen, grachten, grachtenpanden, grafmonumenten, hofjes, hotels, hunebedden, kapellen, kathedralen, kazernes, kerken, kerkhoven, kastelen, landhuizen, marktpleinen, molens, musea, muziektenten, parken, pleinen, restaurants, schepen, scholen, sluizen, stadhuizen, stadions, stads- en dorpsgezichten, stadspoorten, stations, straatlantaarns, straatmeubilair, tuinen, villa's, vuurtorens, watertorens, winkels, woonhuizen, woonwijken...

De volgende 6 pagina's gaan over "wat maakt dit monument bijzonder..."

12

**WAT MAAKT
DIT MONUMENT
BIJZONDER...**

Berkelruïne Zutphen Provincie Gelderland

Wat maakt dit monument bijzonder?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord...

Dit gebouw is onder andere bijzonder vanwege
OUDERDOM.

Het is een gebouw uit de 14de eeuw.
Het is een stadspoort over het water.
Het is nu een ruïne.

In "het monumentenboek" op pagina 10 vind je deze ruïne terug.

13

Rietveldhuis Utrecht

Wat maakt dit monument bijzonder?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord...

Dit gebouw is onder andere bijzonder vanwege de **VORM** en de **KLEUREN**.

De architect Gerrit Rietveld was een vertegenwoordiger van De Stijl. Deze groep kunstenaars gebruikte primaire kleuren (geel, rood en blauw). Evenals de kunstenaar Piet Mondrian gebruikte hij veel vierkanten en rechthoeken.

In "het monumentenboek" op pagina 214 vind je het Rietveldhuis terug.

14

Theater Tuschinski Amsterdam

Wat maakt dit monument bijzonder?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord...

Dit gebouw is onder andere bijzonder vanwege het **INTERIEUR**.

Het theater is in 1921 ontworpen in Art Deco stijl.

Het interieur is helemaal bewaard.

Het is nu een bioscoop.

Het interieur werd in 2002 gerestaureerd.

Daarbij zijn oorspronkelijke schilderingen terug gevonden.

In "het monumentenboek" op pagina 209 vind je deze bioscoop terug.

15

WAT MAAKT DIT MONUMENT BIJZONDER...

Boerderij Epen Provincie Limburg

Wat maakt dit monument bijzonder?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord...

Dit gebouw is onder andere bijzonder vanwege
de gebruikte **MATERIALEN**.

De boerderij is een vakwerkboerderij.
De constructie bestaat uit houten balken.
De muren zijn gevlochten uit wilgentakken en opgevuld met leem.

In "het monumentenboek" op pagina 332 vind je deze boerderij terug.

16

WAT MAAKT DIT MONUMENT BIJZONDER...

Bovenleidingportalen Spoorlijn Hilversum-Utrecht

Wat maakt dit monument bijzonder?
Laat de leerlingen zelf nadenken over het antwoord...

De bovenleidingportalen zijn bijzonder vanwege
de **CONSTRUCTIE**.

Ze werden ontworpen in 1938.
Toen was ijzer moeilijk te krijgen.
Daarom hebben ze beton gebruikt.
Om materiaal te besparen zitten er gaten in.

In "het monumentenboek" op pagina 352 vind je deze spoorlijn terug.

17

**WAT MAAKT
dus... EEN MONUMENT
BIJZONDER...**

ouderdom
vorm en kleur
interieur
materiaal
constructie
zeldzaamheid

Dus...

Wat maakt een monument bijzonder...

- ouderdom
- vorm en kleur
- interieur
- materiaal
- constructie
- zeldzaamheid

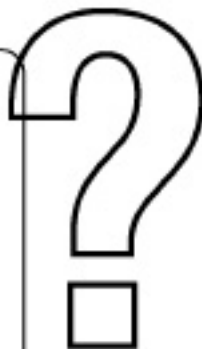
En dan nu: een kleine quiz...

Last de leerlingen op de hierna volgende 5 pagina's raden of het antwoord A, B of C is.

18

**HOEVEEL
rijksmonumenten
zijn er...**

- A. 10.000
B. 50.000
C. 100.000

QUIZ...

Hoeveel rijksmonumenten zijn er ?

- A. 10.000
B. 50.000 <<<<
C. 100.000

Antwoord B. Er zijn ongeveer 50.000 rijksmonumenten en het aantal groeit elk jaar

*In 2002 waren er in Nederland:
50.686 rijksmonumenten
3.027 provinciale monumenten
32.787 gemeentelijke monumenten
6 werelderfgoedmonumenten*

**LET OP DE AANTALLEN ZIJN
GEWIJZIGD, OP DE GROTE FLIP-OVER
STAAN DE OUDE GEGEVENS!
IN 2006:
50.898 RIJKSMONUMENTEN
450 PROVINCIALE MONUMENTEN
38.467 GEMEENTELIJKE MONUMENTEN**

19

WAAR staan
de meeste
rijksmonumenten...

- A. Amsterdam
- B. Maastricht
- C. Rotterdam

QUIZ...

Waar staan de meeste rijksmonumenten ?

- A. Amsterdam <<<
- B. Maastricht
- C. Rotterdam

Antwoord A: Amsterdam

In 2002 had:
Maastricht 1.661 rijksmonumenten
Amsterdam 7.160 rijksmonumenten
Rotterdam 430 rijksmonumenten

Ook deze aantallen groeien elk jaar...

**LET OP DE AANTALLEN ZIJN
GEWIJZIGD, OP DE GROTE FLIP-OVER
STAAN DE OUDE GEGEVENS!**

**IN 2006:
MAASTRICHT 1.661
AMSTERDAM 7.462
ROTTERDAM 458**

20

WAAR staat
de hoogste kerktoren...

- A. Delft
- B. Groningen
- C. Utrecht

QUIZ...

Waar staat de hoogste kerktoren ?

- A. Delft
- B. Groningen
- C. Utrecht <<<

Antwoord C. De hoogste kerktoren staat in Utrecht

De Domtoren in Utrecht is 112 meter hoog
De Martintoren in Groningen is 97 meter hoog
De toren van de Nieuwe Kerk in Delft is 100,75 meter hoog

21

Hoe **OUD** moet een rijksmonument zijn...

- A. 30 jaar
- B. 50 jaar
- C. 100 jaar

QUIZ...

Hoe oud moet een rijksmonument zijn ?

- A. 30 jaar
- B. 50 jaar <<<
- C. 100 jaar

Antwoord B: 50 jaar

De Monumentenwet beschermt gebouwen en archeologische monumenten die ouder zijn dan 50 jaar en die belangrijk zijn voor Nederland vanwege hun schoonheid, hun waarde voor de wetenschap of vanwege hun waarde voor de geschiedenis.

Ook beschermt de Monumentenwet groepen gebouwen, dat noemen we dan beschermda stads- of dorpsgezichten. In een beschermd stads- of dorpsgezicht staat altijd minstens 1 monument.

22

Welke monumenten zijn er het **MEEST**...

- A. molens
- B. woonhuizen
- C. kerken

QUIZ...

Welke monumenten zijn er het meest ?

- A. molens
- B. woonhuizen <<<
- C. kerken

Antwoord B. Woonhuizen

Van de soorten monumenten vormen de woonhuizen de grootste categorie. In 2002 zijn dat er 31.826. Er zijn 3.407 kerken rijksmonument en 1.185 molens.

Einde van de introductie. Je weet nu dat er veel soorten monumenten zijn en dat die vanwege verschillende redenen monument zijn. Veel plezier met de monumentenkist !

LET OP DE AANTALLEN ZIJN GEWIJZIGD, OP DE GROTE FLIP-OVER STAAN DE OUDE GEGEVENS!
IN 2006:
33.010 WOONHUIZEN
3.676 KERKEN
1.248 MOLENS

3

- 1 DRAAIBOEK CKV-VMBO EN CKV1 HAVO/VWO**
- 2 INTRODUCTIE FLIP-OVER: WAT IS EEN MONUMENT?**
- 3 CKV-KAART**

Hoe zou jij het monument willen bewaren voor de toekomst?

Maak kennis met Joop van Stigt. Joop is architect. Dat betekent dat hij plannen en tekeningen maakt voor nieuwe gebouwen en nieuwe huizen. Maar hij maakt ook plannen om bestaande monumenten te verbouwen en op te knappen. De vraag die hij zichzelf dan stelt is: Hoe bedenk je iets nieuws voor een monument terwijl je toch rekening houdt met de bijzondere waarde van het monument? Joop gaat dan altijd eerst het gebouw goed bestuderen. Hij schrijft op wat hij ziet en wat hij te weten komt. Hij maakt tekeningen van opvallende onderdelen. Dan maakt hij een nieuw plan voor het gebouw.

Jullie gaan, net als Joop van Stigt, nadenken over de toekomst van een bestaand monument. Maak daarom de volgende opdrachten.

GA JE MEE...

Doe-opdracht buiten

Deze opdracht voer je buiten uit bij het monument. Neem mee:

- een schetsblok
- grijze potloden en kleurpotloden
- gum
- sjablonen
- pen en papier
- eventueel een fotocamera, maak foto's van het monument voor je kunstdossier!

Datum: _____

Naam van het monument: _____

Adres monument: _____

1. **Ga naar het monument en bekijk het goed. Schrijf op:**

Kun je aan de buitenkant zien wat er aan de binnenkant gebeurt?

Kun je zien waarvoor het monument wordt gebruikt? Hoe zie je dat?

Gaan er veel mensen naar binnen?

Kun je een jaartal vinden bij dit monument?

In welke stijl is dit monument gebouwd?

Welke bouwmaterialen zie je?

Welke vormen zie je? Vierkanten, cirkels, driehoeken? Vul zelf aan.

Welke versieringen zie je?

Welke kleuren zie je?

Kun je dingen zien die iets over het verleden van het monument vertellen?

Hoe ziet de omgeving van het monument eruit? Zijn er stoepen, straten, parkeerplekken? Is er bebouwing of groen in de omgeving? Is er veel of weinig verkeer?

Vind je dat het monument in zijn omgeving past? (denk daarbij aan verkeer, aan de straten, aan bouwstijlen, de grootte van het monument, de materialen en de kleuren).

2. **Teken drie details van het monument die jij bijzonder vindt.**

3. **Maak een tekening van het hele monument.** Let in je tekening op schaal en verhoudingen en teken zo precies mogelijk. Gebruik je schetsblok en de grijze potloden. Gebruik ook de sjablonen uit de monumentenkist.

4. **Wat zou jij willen veranderen aan het monument?** Denk bijvoorbeeld aan een nieuwe ingang of een nieuw gedeelte dat wordt aangebouwd. Wat je ook wilt veranderen, houd rekening met de geschiedenis van het monument!

5. **Laat in je tekening zien wat jij zou veranderen.** Gebruik hiervoor de kleurpotloden.

6. **Maak een verslag voor jouw kunstdossier**
Maak van het bezoek aan het monument een verslag voor het kunstdossier.

Tips:

Vermeld de datum van je bezoek, de naam en adres van het monument.

Schrijf op wat je nu weet over het monument. Gebruik je antwoorden van de doe-opdracht.

Voeg je tekeningen toe.

Leg uit wat je veranderd hebt en waarom je dat hebt gedaan.

Vertel hoe volgens jou dit monument bewaard kan blijven voor de toekomst.

Wat weet je nu over monumenten dat je eerst niet wist?

Vertel tot slot wat je van deze workshop vond.

TERUG
NAAR DE
TOEKOMST
monumentenkist